

Nr 18

Jordbruksutskottets betänkande i anledning av motioner angående vissa jordbrukspolitiska frågor.**Motionerna**

I motionen 1973:208 av herrar Pettersson i Örebro (c) och Larsson i Öskevik (c) hemställs att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna att statligt stöd till förbättrad torrläggning av Kvismaredalen m. fl. områden i Örebro län alltför skall kunna lämnas i enlighet med statsmakternas beslut år 1962, dvs. med tillämpning av bidragsreglerna i 1948 års rationaliseringskungörelse.

I motionen 1973:323 av herr Helén m. fl. (fp) hemställs, såvitt nu är i fråga (punkterna 1, 4 och 5), 1. att riksdagen som sin mening ger till känna vad som i motionen anförts rörande jordbrukspolitikens mål och inriktning, 4. att riksdagen med instämmande i vad i motionen anförts om samordning mellan jordbruk och naturvård hos Kungl. Maj:t begär att förslag om utvidgad landskapsvård föreläggs riksdagen, samt 5. att riksdagen måtte besluta att motionen i övrigt överlämnas till 1972 års jordbruksutredning för beaktande.

I motionen 1973:492 av herr Andersson i Ljung m. fl. (m) föreslås att riksdagen i anledning av vad i motionen anförts hos Kungl. Maj:t anholder om att jordbruksutredningen får i uppdrag att utreda möjligheterna av en sammanslagning av lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen jämte deras regionala organ.

I motionen 1973:780 av fru Hambræus (c) föreslås att riksdagen hos Kungl. Maj:t anholder om utredning angående främjandet av ett jord- och skogsbruk som baseras på hänsyn till den ekologiska balansen i enlighet med vad som har anförts i motionen.

I motionen 1973:1388 av herr Fälldin m. fl. (c) hemställs, såvitt nu är i fråga (punkterna 1 c, 5 h och i), att riksdagen 1. uttalar c) att vad som i motionen anförts beträffande finansieringen och anlitande av arbetskraft vid landskapsvårdande åtgärder i odlingsbygd iakttas, och 5. hos Kungl. Maj:t hemställer att h) sådana åtgärder vidtas att det vid kontrollen av importerade livsmedel uppställs samma krav som gäller för svenska livsmedel, i) motionen överlämnas till 1972 års jordbruksutredning.

I motionen 1973:1422 av herrar Olsson i Kil (fp) och Jonsson i Alingsås (fp) föreslås att riksdagen hos Kungl. Maj:t anholder om att jordbruksutredningen ges tilläggsdirektiv om utredning angående jordbrukspolitikens sidoeffekter inom andra samhällsområden, bl. a. glesbygdens övriga näringsliv, miljö- och naturvård samt livsmedelsberedskapen i ett globalt perspektiv.

Utskottet

I förevarande betänkande behandlar utskottet i ett sammanhang ett antal motioner och motionsyrkanden innefattande synpunkter på jordbrukspolitiken av såväl generell som i några fall mera speciell natur.

I motionen 1973:1422 begärs tilläggsdirektiv till jordbruksutredningen i syfte att erhålla en utredning angående jordbrukspolitikens sidoeffekter inom andra samhällsområden, bl. a. glesbygdens övriga näringsliv, miljö- och naturvård samt livsmedelsberedskapen i ett globalt perspektiv. Motionärerna anser att ett alltför snävt sektorstänkande motverkar en övergripande bedömning av jordbrukets roll i samhället.

Utskottet vill i anledning av förevarande motion framhålla att 1972 års jordbruksutredning tillsatts under förutsättning att de allmänna målen för vår jordbrukspolitik bör gälla även i fortsättningen. Avsikten är därför inte att utredningen skall behandla dessa övergripande mål. De huvudfrågor som utredningen enligt direktiven skall ägna sig åt att undersöka är sålunda produktionens lämpliga storlek och inriktning, metoder för att undvika permanent överskottsproduktion, valet av prislinje liksom även en analys av effekterna av de olika jordbrukspolitiska åtgärder som har vidtagits eller föreslås med avseende på inkomst- och standardutveckling för dem som är sysselsatta inom jordbruket. Vid utformningen av det fortsatta jordbruksstödet bör även frågan om en utbyggnad av investeringsstöd i form av investeringsbidrag eller andra investeringssubventioner övervägas. Utredningen, som är parlamentarisk, är oförhindrad att under arbetets gång ta upp ytterligare frågor som hänger samman med utredningsuppdraget. Frågor av grundläggande betydelse för de överläggningar som kommer att ske inför den prisregleringsperiod som följer efter den 30 juni 1974 bör enligt direktiven behandlas med förtur. Vad särskilt gäller jordbrukspolitiken och glesbygdsfrågorna vill utskottet erinra om att riksdagen hösten 1972 i samband med behandlingen av propositionen 1972:111 angående regional utveckling och hushållning med mark och vatten i anledning av några motioner uttalade sig för att jordbruksutredningen prövade behovet av ett regionalpolitiskt jordbruksstöd.

Under återopande av vad nu anförts och med hänvisning jämväl till att riksdagen i särskild ordning kommer att få pröva förslag rörande regionalpolitiskt stöd till glesbygder vill utskottet förorda att riksdagen lämnar motionen 1973:1422 utan åtgärd.

Utskottet finner vidare — mot bakgrund av vad i det föregående anförts rörande 1972 års jordbruksutrednings uppdrag — inte skäl tillstyrka förslaget (yrkande 1) i motionen 1973:323 om visst uttalande från riksdagens sida rörande jordbrukspolitikens mål och inriktning.

Förslagen att motionerna 1973:323 och 1973:1388 överlämnas till 1972 års jordbruksutredning (yrkandena 5 resp. 5 i) synes, med undantag för de avsnitt som särskilt berörts i utskottets betänkande JoU 1973:14 i anledning av motioner angående produktionsbalansen inom jordbruket m. m., inte böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sambandet mellan jordbruk och landskapsvård berörs i några av

yrkandena i motionerna 1973:323 och 1973:1388. Sålunda begärs i den förstnämnda motionen (yrkande 4) att riksdagen med instämmande i vad i motionen anförts om samordning mellan jordbruk och naturvård hos Kungl. Maj:t begär att förslag om utvidgad landskapsvård föreläggas riksdagen. I motionen framhålls bl. a. att den påbörjade försöksverksamheten bör permanentas, varvid i första hand berörda lantbrukare bör anlitas för arbetet. Sistnämnda yrkande framförs också i motionen 1973:1388 (yrkande 1 c), varvid också betonas att önskan att hålla tillbaka det kommunala skatteuttaget stärkt motiven för att göra den landskapsvård i odlingsbygder som kan karakteriseras som ett riksintresse till en statlig angelägenhet i finansieringsavseende.

Utskottet vill erinra om att nu berörda spörsmål nyligen prövats av utskottet i samband med behandlingen av propositionen 1973:1 i vad avser reservationsanslaget Vård av naturvårdsområden m. m. för budgetåret 1973/74 (JoU 1973:1, p. 52). Med hänvisning till vad därvid anförts föreslår utskottet att nu ifrågavarande motionsyrkanden lämnas utan åtgärd.

Även ett annat av yrkandena i motionen 1973:1388 rör en fråga som nyligen behandlats av utskottet. Yrkandet (5 h) avser kontrollen av importerade livsmedel och innebär att riksdagen hos Kungl. Maj:t bör hemställa om sådana åtgärder, att det vid kontrollen av sådana livsmedel uppställs samma krav som gäller för svenska livsmedel. Motsvarande yrkanden i motionerna 1973:505 och 1973:789 har av utskottet ansetts böra lämnas utan åtgärd under hänvisning till bl. a. att statens livsmedelsverk f. n. utarbetar förslag till bestämmelser för importkontroll av i princip samtliga livsmedelsprodukter. Utskottet föreslår att även yrkandet 5 h i motionen 1973:1388 lämnas utan åtgärd och tillåter sig hänvisa till de synpunkter utskottet i nyssberörda sammanhang närmare utvecklat i sitt betänkande JoU 1973:9 i anledning av motioner om livsmedelskontroll m. m.

I motionen 1973:780 framhålls att 1960-talets politiska beslut rörande jordbruket och skogsbruket präglas av snävt ekonomiskt tänkande som inte låter sig förenas med en ekologisk grundsyn och som haft mycket olyckliga konsekvenser. Enligt motionären är det fel av samhället att tvinga de biologiska näringarna att bära samma krav på lönsamhet som sådana näringar som förbrukar naturtillgångar, kanske för att producera mindre nödvändiga saker. Riksdagen bör enligt motionären hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående främjandet av ett jord- och skogsbruk som baseras på hänsyn till den ekologiska balansen.

Utskottet har i andra sammanhang när förevarande spörsmål diskuterats uttryckt sin anslutning till åtskilliga av de synpunkter som nu ånyo framförts i den aktuella motionen. Vad gäller skogsbruket anförde utskottet senast i betänkandet 1973:4 i anledning av vissa motioner angående skogsbrukspolitiken att de miljömässiga olägenheterna av det moderna skogsbruket givetvis bör i möjligaste mån begränsas. Bl. a. var det enligt utskottets mening synnerligen angeläget att se till att de rent tekniska och företagsekonomiska synpunkterna på skogsbrukets bedri-

vande ej gavs en omotiverad tyngd i förhållande till andra samhällseliga aspekter, exempelvis miljövårdsintresset och intresset att främja friluftslivet. Utskottet har vidare i skilda sammanhang framhållit, senast i samband med behandlingen av innevarande budgetårs anslag till jordbruksforskning (JoU 1972:1, p. 29), att man inom det moderna jord- och skogsbruket och trädgårdsodlingen på forskningens nuvarande ståndpunkt synes nödsakad att använda kemiska bekämpningsmedel i ej obetydlig utsträckning. Utskottet har under angivna förhållanden funnit i hög grad önskvärt att de kemiska bekämpningsmedlen handhas så att skadliga biverkningar i fråga om vår miljö och hälsa undviks. De icke önskade bieffekterna av användningen av kemiska bekämpningsmedel av olika slag inom växtodlingen utgör emellertid också enligt utskottets mening ett starkt motiv för att forsknings- och försöksverksamheten på förevarande område intensifieras, bl. a. beträffande medlens negativa verkningar. Viktigt har i sammanhanget ansetts vara att möjligheterna till en alternativ användning av biologiska hjälpmedel blir närmare klarlagda.

De uttalanden i förevarande spörsmål som enligt vad här redovisats tidigare gjorts av utskottet äger enligt utskottets mening alltjämt giltighet.

Som anförts bl. a. i nyssnämnda betänkanden JoU 1973:4 och 1972:1, p. 29 är de i motionen väckta frågorna föremål för uppmärksamhet i åtskilliga sammanhang. I fråga om skogsbruket väntas inom kort föreligga rapporter, dels från statens naturvårdsverk rörande följderna från naturvårdssynpunkt av den väntade utvecklingen inom skogsbruket, dels från den arbetsgrupp inom jordbruksdepartementet som haft jordbruksministerns uppdrag att studera kalhyggenas omfattning och verkningar. Vidare övervägs hithörande frågor från olika utgångspunkter av bl. a. naturvårdskommittén och utredningen om spridningen av kemiska medel. Utskottet vill även rikta uppmärksamheten på det stort upplagda forskningsprojekt rörande barrskogslandskapets ekologi som nyligen igångsatts. Beträffande jordbruket vill utskottet erinra om den resistensbiologiska forskning som bedrivs framför allt vid lantbrukshögskolan, statens växtskyddsanstalt, skogshögskolan och vissa universitetsinstitutioner samt vid Sveriges utsädesförening och Weibullsholms växtförädlingsanstalt. Statens råd för skogs- och jordbruksforskning lämnar också inom ramen för tillgängliga anslagsmedel inte oväsentliga bidrag till olika grenar inom miljövårdsforskningen. Medel har sålunda anvisats för utvecklingsarbeten med syfte att minska användningen av pesticider. Dessa arbeten har gällt såväl resistensförädling som biologisk bekämpning.

Mot bakgrund av de olika initiativ som i det föregående redovisats och med hänsyn jämväl till den prövning av hithörande frågor som kommer att ske på grundval av skogspolitiska utredningens betänkande och inom ramen för 1972 års jordbruksutredning finner utskottet inte tillräckliga skäl att nu förorda tillskapandet av en sådan särskild utredning som föreslagits i motionen 1973:780. Motionen synes därför inte böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motionen 1973:208 begärs att riksdagen skall göra ett förtydligande uttalande av innebörd att statligt stöd till förbättrad torrläggning av Kvismaredalen m. fl. områden i Örebro län alltjämt skall kunna lämnas i enlighet med statsmakternas beslut år 1962 (prop. 1962:196, JoU 1962:35, rskr 1962:411) och att därvid bestämmelserna i kungörelsen 1948:342 angående statligt stöd till jordbrukets yttre och inre rationalisering skall tillämpas. Enligt motionen har ovisshet uppstått om 1967 års riksdagsbeslut om jordbrukspolitiken inneburit ändring av de grunder enligt vilka statsbidrag skall beräknas.

Utskottet får erinra om att 1962 års riksdagsbeslut innebar att statsbidrag till då aktuella åtgärder i huvudavloppet fick utgå med 50 procent. Bidrag till kostnader för invallningar och övriga fullföljdsåtgärder skulle utgå enligt reglerna i rationaliseringskungörelsen. Kungl. Maj:t skulle äga utfärda erforderliga närmare bestämmelser i ämnet. Sedan riksdagen år 1967 beslutat om ändrade regler för stöd till jordbrukets rationalisering, har Kungl. Maj:t bl. a. meddelat övergångsbestämmelser enligt vilka statsbidrag till nu ifrågavarande torrlägnings- och andra rationaliseringsåtgärder får utgå om dessa slutförs senast den 31 december 1979. Det kan i sammanhanget vidare nämnas att Kungl. Maj:t enligt 1967 års riksdagsbeslut om rationaliseringsstödet generellt har befogenhet att om särskilda skäl föreligger bevilja bidrag utan att de normala bidragsföresättningsarna är för handen. Av det anförda framgår att Kungl. Maj:t har befogenhet att besluta i fråga om stödet till eventuellt kvarvarande fullföljdsåtgärder inom ramen för de utfästelser som gjordes år 1962. Utskottet finner därför att motionen inte behöver föranleda något särskilt uttalande från riksdagens sida.

Slutligen behandlar utskottet motionen 1973:492, vari begärs att jordbruksutredningen skall få i uppdrag att utreda möjligheterna att sammanslå lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen jämte deras regionala organ. Motionärerna räknar därvid med att verksamheten skall kunna rationaliseras och kostnaderna för denna begränsas. Utskottet får i anledning av motionen hänvisa till att skogspolitiska utredningen enligt sina direktiv haft att pröva frågan om skogsbrukets rationaliseringsorgan bör sammanföras med lantbruksnämnderna. Utredningen har i sitt nyligen framlagda betänkande föreslagit att en självständig skogspolitisk myndighet bibehålls. Med hänsyn till att den i motionen upptagna frågan således redan är föremål för behandling bör motionen enligt utskottets mening inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

att riksdagen

1. lämnar motionen 1973:1422 utan åtgärd,
2. lämnar motionerna 1973:323, yrkandena 1 och 5, samt 1973:1388, yrkande 5 i, utan åtgärd,
3. lämnar motionerna 1973:323, yrkande 4, och 1973:1388, yrkande 1 c, utan åtgärd,
4. lämnar motionen 1973:1388, yrkande 5 h, utan åtgärd,
5. lämnar motionen 1973:780 utan åtgärd,

6. anser motionen 1973:208 besvarad med vad utskottet anfört,
7. lämnar motionen 1973:492 utan åtgärd.

Stockholm den 27 mars 1973

På jordbruksutskottets vägnar

NILS G. HANSSON

Närvarande: herrar Hansson i Skegrie (c), Mossberger (s), Persson i Skänninge (s), Antby (fp), Hedin (m), Hedström (s), Jonasson (c), Augustsson (s), Larsson i Borrbý (c), fru Lindberg (s), herrar Takman (vpk), Berndtsson i Bokenäs (fp), fröken Anderson i Lerum (s)*, fru Theorin (s) och herr Leuchovius (m)*

dock att vid behandlingen av motionerna 1973:323, yrkande 4, 1973:1388, yrkandena 1 c och 5 h, och 1973:1422 herr Krönmark (m) deltagit i stället för herr Hedin (m) och vid behandlingen av motionerna 1973:208, 1973:323, yrkande 5, 1973:492 och 1973:1388, yrkande 5 i, herrar Magnusson i Tanum (s), Johansson i Holmgården (c)* och Strömberg (fp) deltagit i stället för herrar Hedin (m), Berndtsson i Bokenäs (fp) och fröken Anderson i Lerum (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Särskilt yttrande

av herrar Hansson i Skegrie (c), Antby (fp), Jonasson (c), Larsson i Borrbý (c), Krönmark (m), Berndtsson i Bokenäs (fp) och Leuchovius (m) som anför:

Några av delyrkandena i nu behandlade motioner berör frågor som nyligen prövats av detta års riksdag. Vi avser härvid de yrkanden i motionerna 1973:323 (yrkande 4) och 1973:1388 (yrkande 1 c) som berör sambandet mellan jordbruk och landskapsvård och yrkandet i motionen 1973:1388 (yrkande 5 h) rörande kontrollen av importerade livsmedel. Utskottsmajoriteten har under hänvisning till motiveringar i utskottsbetänkandena JoU 1973:1, p. 52 och JoU 1973:9 avstyrkt förevarande motionsyrkanden (punkterna 3 och 4 i utskottets hemställan). Riksdagen har i sistnämnda sammanhang beslutat i enlighet med utskottsmajoritetens förslag. Med hänsyn härtill har vi – även om vi i sak delar de uppfattningar som ges uttryck åt i nu berörda delar av motionerna 1973:323 och 1973:1388 – ansett oss böra avstå från att nu på nytt yrka bifall till motionsyrkandena.